

AR ROUE GRALON

Ha Kear

AR ROUE GRALON HA KEAR IS

Hag Iliz Mirakulus

ann Itron Varia Rumengol

« Neb a bed Gwer'hez Remengol
« Birviken ne ia da gol...

En Eskopti Kerne el lec'h e ma breman
môr Douarnenez, e oa gueshall eur gear
vraz meurbet hantvet Is.

Eur voger ledan hag huel, gant sklu-
jou houara, he diffenne deuz ar môr.
Er gear-ze ne vellet, o touez an dud
pinvidik, nemet dirzuz, goal exempl ha
fallagriez. Gralon, pehini a chome neuze,
er gear a Is, a oa Roue Breiz-Izel. Bet a
oa brezeller en he iaouankis, ha rust enn
andreed he zujidi ; mes en he gozni,
sklerijennet dre ar feiz kristen, e teuas
da veza dous evel enn oan. Hirvoudi a
rae aliez war dirzuzou Is, ha war ar vue
dirollet a rêne e were'h, ar Brinsez Ahez,
gant an nonlanz yaouank a gear ha deuz
ar vro hanvet hirio Kear-Ahès, pehini a
oa dezhi a leve.

En amzer-ze, ive, e oa e Breiz-Izel,
daou abostol santel, daou vignon da
Zoue, Sant Kaourintin, kenta eskop a
Gemper, ha Sant Gwenole (1), kenta abad
a Landevennek ; aliez o devoa pre-
zeget ar feiz er gear a Is, ha gour-
drouzet ar Roue Gralon, abalamour
d'ann drougoberoù, d'ann torfejou ha
d'an injustisoù a ree bemdez, e palès
he were'h yaouank ; mes goab a ree
anezho, hag ar Roue, simpleet dre ann
oad n'en devoa mui a c'halloud avoalc'h,
evit arreti dirzuzou ker bras.

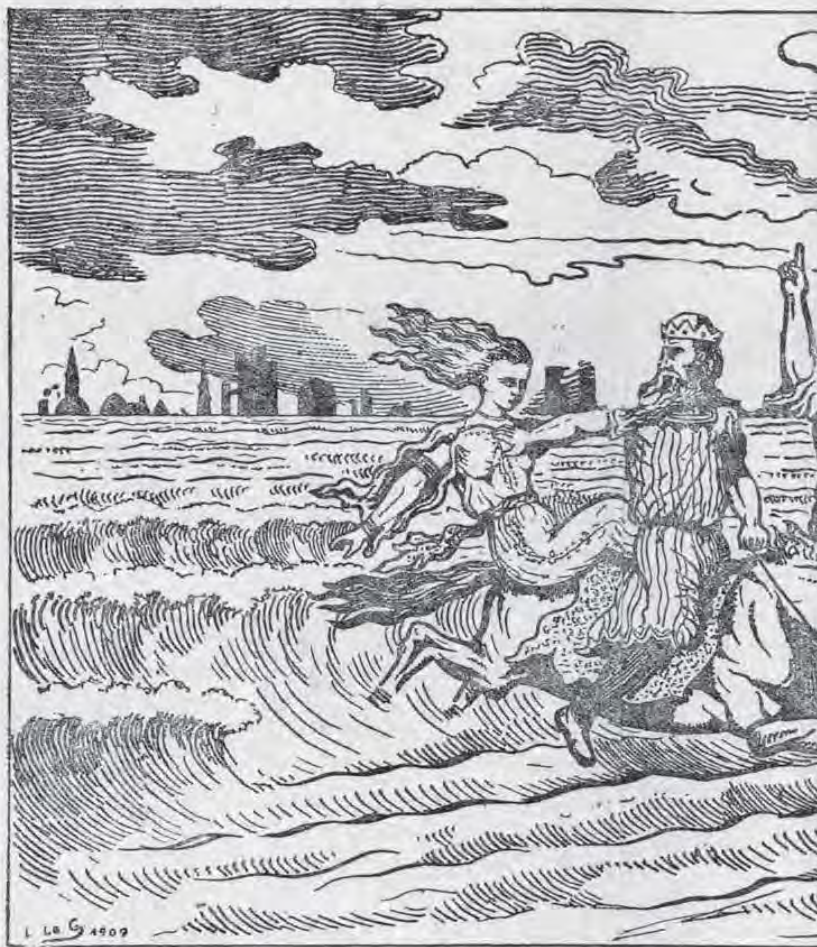
Doue skuizaz er fin o welet Is kaledet
enn he fec'hejou, hag a roas da anaout
da Ael Breiz-Izel he vignon Gwenole,
penoz eb dale pell, ar gear gaer-ze a
vije beuzet gant ar môr. Kerkent, Gwe-
nole a pignas war he warc'h hag a redas
da gear Is, o sonjal c'hoaz mouga koler
Doue. Mes tremenet e oa an amzer a
druvez. Pa en em gavas an Abat santel
war dro anter-noz, sklujou Is a oa di-
gor, hag ar môr a groze spontus, o
tirial war an dud, ann tier hag ar pale-
ziou. Gwenole ne allaz savet nemet
Gralon epken ; gwelet a rer c'hoaz rou-
dou treid ar marc'h er garek war pehini,
absoue, abaded Landevennek, arsoe ke-
mer o c'harg a deu da ober ho feden ha da anaout ar Roue gralon evit fondatour eur c'houent.

Ahès merc'h fall ar Roue, hiriek a revin Is, oê troet e *Mari Morgan*, hanter maouez hag hanter pesk. Pa bar
ar loar, e c'hlever c'hoaz aliez o kana, war môr Douarnenez, a euz revenion, ar gear veuzet. He daoulagad a zo
evel diou stereden, he bleo evel ann aour, he gouzoug hag e diou vronn ken gwenn hag ann ere'h, hag he mouez
melioduz a laka da gouskat dre he chalmou ; evelse, martoloded ar Ivro, raktal ma e c'blevont, a lavar etrezho,
gant spouron : Tec'homp Ahès a zo zavet deus he falez, ar gwall amzer ne ma ket pell, ha ma taleomp e vezimp
tolet kousket var ar rec'hier.

Evel Sodôm, Gômor, ha Babylon, kear Is ne m'a mui ; hag hirio ar môr a ruil dreist e fenn.

Da zao heol, Gralon o veza pignet gant Gwenole var lein Menez-Hom, a daolas ac'hano eur zell truezuz war
lerc'h ; mez el lec'h ma edo ar gear Is, ne velas mui nemet môr Douarnenez, hag e koezaz d'ann daoulin evit
trugarekat Doue hag ar Were'hez da vez saveteet he vuez.

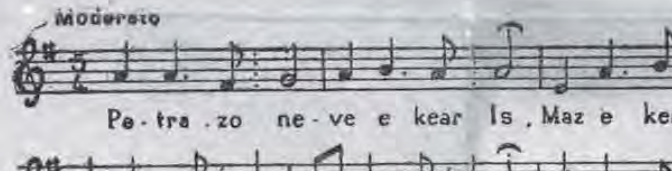
(1) Gwen-oll-e-oll'se-Gwen, hanvet evel-ze gant e vamm ar santez Ven abalamour ma oa eur bugel koant a fur, Sant
Gwenole, dre he vortuziou, en deus méritet an hano kear Ael Breiz-Izel.



Braz ive ar bu-
andret ar berelin
rouchoudou.

Ar vinoret dile
vartolodet war a
enn danjerriou, c
hag aliès e lever

Petra 'zo neve e kear Is
Ma ze ken foll ar iaouankis ?
Ma klevan-me ar biniou,
Ar vombard hag an delennou ?
N'euz e kear Is netra neve,
Ann eballou ma ve bembe,



JE GRALON

Kear Is



hanter pesk. Pa bar
He daoulagad a zo
ere'h, hag he mouez
out, a lavar etrezho,
ma taleomp e vezimp

a.
eur zell truezuz war
z d'ann daoulin evit

ugel koant a fur, Sant

Brasa burzudou a zo bet
Ebars an amzer dremenet !..

Braz ive ar burzudou a ra c'hoas hirio, ann Itron-Varia-Remengol, enn andret ar Vretoned, ha, dreist-oll, enn andret ar berelinet a deu bemde de gwelet, alies eus a bell bro, ha kalz anez ho diarc'hen hag e korf e rouchoudou.

Ar vinoret dilezet, an intanvezet paour, ar beorien noaz, soudardet Breiz-Izel, e kreis tann ar brezel, ar vartolodet war ar mör bras e furoi an holl-dud allijet a gorf, a galon hag a speret, darn en o foanion, darn enn danjerriou, darn all en disesper ha darn ive war gwele ar maro, o deus sonjet eus ho Mamm douz a mad, hag aliès e leveron dez-hi gant garante ha gant fianz enn he galloud hag enn he madelez.

O Gwerc'hez sakr Remengol, Patronez Breiz-Izel,
Pedit evidomp, hirio ha pa rankimp mervel :
Pedit evit Breiz-Izel, evit ar Vretonnet
O deus ho karet, ha kar hag ho karo bepret.

Pa zavas diwar he zaoulin e velas-
dindan ann heol, o lugerni, *Ru-men
Goulou* pe *Men-ru-ar-Goulou*, war pe-
hini vije sakrifiet tud e beo, ha bep mis.
eur bugel bihan, c'hoaz euz ar vronn,
Neuze, beuzet enn he zaelou, hag he
zaoulagad savet etrezek ann Env, e la-
vare d'e vignon santel.

« War ar Men-ru-Hont, konsakaet da
« eun Doue barbar, me a rei sevel eun
« iliz kaer d'ar Werc'hez, hag el lec'h ma
« skuiller goad ann dud da Deutates, o
« skuillo mamm ar gwir Doue he grasou
« var Breiz-Izel. »

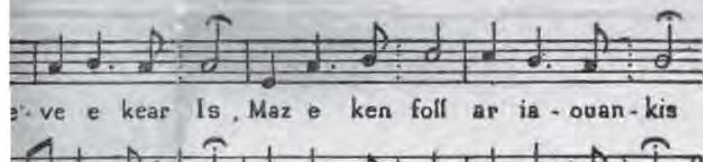
Gralon a zalc'haz mad d'er c'her, ha
beleien ar balannet o veza o en em evolt-
ted pa veljont disp'n templ an Doue faos
Teutates, ar Roue kristen o zebas e
kever Argol e penn ar Vretonet kon-
vertisset.

Goude beza gret he beden, war Menez-
Hôm, ar roue Gralon a heuilas Gwenole
da abatti Landevennek savet ganthan ;
eun nebeut blaveziou kentoc'h. Diaraog
kement-se, en devoa c'hoaz roet he bales,
e Kemper, da Sant Kaourintin, pehini
en devoa torret he neon deshan ha de
gompagnonez gant eun tam deus e besk
bihan. E plas ar palès-se e ma bre-
man iliz kaer katedral Kemper.

Gralon a dremenaz e Landevennek ar
rest euz he vuez enn eur binijenn galel,
hag aliès e kare mont gant he vignon
ker da Remengol da bedi evit e bobl,
ann *Itron-Varia-Remed-oll*, beza eun
devoa ann heur d'he gwelet brudet bras
e pevar c'horn Breiz-Izel, hag o vervel
etre divrec'h sant Gwenole, e Landeven-
nek, e rekommande he ene da Zoue enn
eur lavaret gant fiziais.

Itron-Varis Remengol,
Mirit ouzin na zain da goll.

Pemzek kant vloas a zo abaoe ma 'ze
maro Gralon, hag ar Vretoned, pere zo
bepred tud a feiz hag a galon, o deus
c'hoas sonj eus ho roue koz hag eus he
vignon, Sant Gwenole, Mes ma c'hana-
vetent gwelloc'h istor ho bro gaer, pa
zeont da zul an drindet da bardon bras
Remengol; ha pa velont mör Douarne-
nez, Menez-Hôm, Landevennek ha tour
huel iliz miraculos ann *Itron-Varia-Re-
med-oll*, a lavarant an daelou, enn
ho daoulagad, eun eur vale gant respekt
War douar ar Zenth ag ar Rouaned.



Mes, rented skanvoc'h eb dale
E sail prim da c'heul Gwenole,
Hag e varc'h, gleb e beder c'har
A lamp deus ar mor en douar.

Breman, ed e Mari-Morgan,
Ahès, deuz skeud al loar a gân,
A gân hag en eur vouse'hoarzin,
A grib ar maro a blec'hasin.

lerc'h ; mez el lec'h ma edo ar gear Is, ne velas mui nemet mór Douarnenez, hag e kouezaz d'ann daoulin evit hag aliès e lev
trugarekat Doue hag ar Werc'hez da vez saveteet he vuez.

(1) Gwen-oll-e-oll-se-Gwen, hanvet evel-ze gant e vamm ar santez Ven abalamour ma oa eur bugel koant a fur, Sant
Gwenole, dre he vertuziou, en deus méritet an hano kear Ael Breiz-Izel.

Petra 'zo neve e kear Is
Ma ze ken foll ar iaouankis ?
Ma klevan-me ar biniou,
Ar vombard hag an delennou ?
N'euz e kear Is netra neve,
Ann ebattou ma ve bembe,
N'euz e kear Is nemet traou koz,
Ann ebattou ma ve bemnoz.

Bojennou drez zo divcannet
Ha dor an ilizou prennet,
Ha war ar beorien o wela
Ec'h hisser ar chas dro drailla.
D'ho c'hozekz vla ann oll verc'het
N'ho deuz doue, met ar pec'het
Ha da ober he gurunen,
E roont ho c'haera rosen.

Ahès merc'h ar Roue Gralon,
Tann an ifern en he c'halon.
Er penn kenta deuz an dirol,
A gas d'he c'heul ar gear da goll.

Sant Gwenole, gant kalonad,
Zo bet meur vech e kaout he zad,
Ha gant daelou ann den Doue,
En deuz lavaret d'ar Roue :

— « Gralon. Grajon, laka evez
D'ann dizurzou a rên Ahès,
« Rag tremenat vo ann amzer
« Pa skuilio Doue he goler.

« El lerc'h ma voa c'hoarsadek kent
« E vo neuze skignadek dent,
« El lec'h ma voa kanaouennou,
« E vo neuze skrijadennou !... »

Hag ar Roue koz spouronet,
He verc'h hen evez kelennet ;
Mez diskaret dre ar gozni,
N'euz mui ann nerz da stourm outi.

Ha, skuiz gant rebechou e zad,
Evit mont deuz he zaoulagad,
Hi 'deuz gret gant droug-sperejou,
Eur palès kaër tost d'ar sklujou.

Eno, gant he amourouchen,
E ma fennoz ann obaden,
Eno enn aour hag er perles,
Evel ann heol e par Ahès...

II

— « Plijadur dec'h er palès-man,
« Merc'hed gentil a potred skan,
« Plijadur dec'h ha novez grèn ».
Eme eur pinz enn eua antrenn.

Ar prinz a zouge dillad ru,
He varo a voa hir a du,
Hag he izili a verve,
Hag he zaoulagad a zeve.

— « Ra viot deut mad, estranjour,
« Eme Ahès gant eur beg flour ;
« Ia, ra viot deut d'ar gwella,
« Mac'h n'hanvêit ann traou falla.

Peden ar Roue Gralon

Itron Varia Rumengol
Mirit ouzimp na zaïmp da goll ;
Pedit eve ho mab Jesus,
Ma vezimp gant-han evuruz.

Itron Varia Rumengol,
C'houi eo Rouanez ar bed oll,
Pezit hor mamm, hor Patrones
Ha ni ho meulo da james.



— « Neuze m'em bo digemer mad,
« A respontas ann divroad :
« Rag me ar fall zo ken disket
« Hag ann hini neuz en krouet !... »

A kerkent Ahès d'er pedi,
Da ober eun dro zanz gant'hi,
Hag ann oll a eneb Doue,
Gwassa ma c'hallent a doue.

Pa oa d'ann obaden-ze fin,
Danser Ahès, en eur c'hoarzin,
Hag enn eur zével he ziou skoa,
A lavaras : — « Nouzoc'h netra !... »

« Kerc'hit d'in me deus a gear Is,
« Veseillou santel an ilis
« Kerc'hit kroas ar c'hruissufiet
« Eun hosti sakr, hag e velfet !

Ahès, respontas timad :
— « Kavet uint enn iliz va zad,
« Rag va zad diot-me a gred
« En trompler-ze a Nazareth !

Tri a redas e ber amzer,
Hag a ziskaras ann Aoter,
Hag an traou sakr a we douget
Etre o daouarn miliget,

Ar Prinz ru, raktal m'ho gwelas,
A greis he galon a c'hoaraz,
Hag a lavaras c'hoas enn-hann :
— « Plijadur dec'h er palès-man ! »

Da genta a doliou boutou,
E vrjunas ar veseillou,
Goude flastras ar grussifi,
Hag e krenchas war ann hosti !...

A war-n'he. gant oll e noaz,
En eur gana — « Malloz d'ar groaz ! »
E raz e seiz stum dishenvel,
Dansou ar seiz perc'het marvel !...

Kerkent ar palès a grenas,
Hag ar c'hurunou a strakas,
Hag a dreuz ho zellou nec'het,
E skoas tan glaz al luc'het.

— « Na c'houi vel, eme ar Prinz ru
« Me laka Doue war e du... »
Ma lavarent oll gant glac'har,
— Ahès e deus kavet e far !...

III

Pa oa fin d'ar sakrilejou,
Messenger ann droug sperejou,

Chomet e unan er palès,
A dosteaz da gaout Ahès.

— « Va dousik koant, merc'h
[C'ha

« Ha muia karek va c'halon,
« Ha n'elfent me eneb gis
« Guelet alc'houe sklujou Kear Is

— « Va zad a zoug enn e gerc'he
« Ann alc'houe aour deuz eur chad
« Ha va zad ireman zo kousket,
« Ha kaout an alc'houe n'allan k

Mes hen d'he zreid en em strink
Ha d'he dornik flour a bokaz,
Hag e dallas dre he zellou,
Karget a dan hag a zaélou.

IV

Heb goud ar pez a dremene,
Neuze eur peñnad ac'hane,
Enn e balès ar Roue koz,
E voa kousket e kreiz ann noz.

Kambr paour Gralon ne voa enn.
Nétra nemet eur grussifi
Deuet a zorn eur mignon ker,
Sant Kaourintin, Eskop Kemper.

Netra nemet eun Aviel,
Roët gant eur manac'h zantel,
Roët dez-har gant Gwenole,
Evel eur merk a garante.

Kaër enn e gozni vel eun Ael,
E kouske Roue Breiz-Izel.
Hag enn dro d'he dall, e vleoe gwe
A re dispak, eur gurunen.

Neuze, Ahès, ar brinsez fall,
Evel pa vije skoët dall,
Enn e gambr, heb aon rag Doue.
A deu da laëres an alc'houe.

Enn eur vale war beg e zroad,
Ar verc'h a dosta skan d'he zad,
A goustadik deuz e gerc'hen,
A deann n'eur c'hoarzin, ar chade

V

Piou a deu du-hont gant ar ru,
Pignet war eun hinkane du,
Hag hen d'an daoulam war ar g
Ken a strink an tñ deuz ar vein

(1) Remengol, hanvet gwechal *Ru-Men-Goulou*, da lavaret *Men-Ru-ar-Goulou*, ab
lamour ma voa eno eur men ru, eun templ konsakret da c'houlou de, enoret evel
Doue, dindan ann hano a Deutatès, Doue-Tad. Ar Roue Gralon, goude beza diskar
ann templ-se, ha savet enn e blas eun ilis kaër da Vam ar Gwir-Doue chenchas har
payen *Ru-Men-Goulou*, enn hano kristen a *Remengol*, da lavaret e *Remed-Oll* deus
behini ar batronez a zo hanveet ann *Itron-Varia-Remed-Oll*. Notre-Dame de to
Remède, abalamour d'ar burzudou bras a ra bemdez eno ar Verc'hez : abaoue amz
ar Roue Gralon betek hirio.

Eno zo c'hoaz induljansou ar re vrasa roët gant hon Tad santel ar Pab dan c
gristenien a-deu da Remengol da bedi a galon, Patronnez Breiz-Izel. Dre eur ski

hag aliès e leveron dez-hi gant garante ha gant fianz enn he galloud hag enn he madelez.

O Gwerchez sakr Remengol, Patronez Breiz-Izel,
Pedit evidomp, hirio ha pa rankimp mervel :
Pedit evit Breiz-Izel, evit ar Vretonnet
O deus ho kare, ha kar hag ho karo bepret.



Chomet e unan er palès,
A dosteaz da gaout Ahès.

— « Va dousik koant, merc'h da
[C'hralon

« Ha muia kare va c'halon,
« Ha n'elfent me eneb gis
« Guelet alc'houe sklujou Kear Is ».

— « Va zad a zoug enn e gerc'hen
« Ann alc'houe aour deuz eur chaden
« Ha va zad breman zo kousket,
« Ha kaout an alc'houe n'allan ket.

Mes hen d'he zreid en em strinkas
Ha d'he dornik flour a bokaz,
Hag e dallas dre he zellou,
Karget a dan hag a zaélou.

IV

Heb goud ar pez a dremene,
Neuze eur pennad ac'hane,
Enn e balès ar Roue koz,
E voa kousket e kreiz ann noz.

Kambr paour Gralon ne voa enn-hi
Nétra nemet eur grussifi
Deuet a zorn eur mignon ker,
Sant Kaourintin, Eskop Kemper.

Netra nemet eun Aviel,
Roët gant eur manac'h zantel,
Roët dez-har gant Gwenole,
Evel eur merk a garante.

Kaër enn e gozni vel eun Ael,
E kouske Roue Breiz-Izel.
Hag enn dro d'he dall, e vleao gwen,
A re dispak, eur gurunen.

Neuze, Ahès, ar brinsez fall,
Evel pa vije skoët dall,
Enn e gamb, heb aon rag Doue.
A deu da laëres an alc'houe.

Enn eur vale war beg e zroad,
Ar verc'h a dosta skan d'he zad,
A goustadik deuz e gerc'hen,
A denn n'eur c'hoarzin, ar chaden.

V

Piou a deu du-hont gant ar ru,
Pignet war eun hinkane du,
Hag hen d'an daoulam war ar gein
Ken a strink an tñ deuz ar vein ?

Hennes eo messajer Doue,
Digaset enn Is d'ar Roue,
Hennes eo Abostol ar Feiz,
Sant Gwenole, kare e Breiz.

Tostât'ra en eur c'haloupad
En he zorn deo e vaz abad,
Hag eur stol aour war he zaë venn,
Hag eur c'hele'h tan en dro d'he benn.

Setu hen e dor ar palès
E p'hini e kousk tad Ahès
Diwar e varc'h an den zantel,
A c'halv, en noz a vouez huel.

— « Gralon, Gralon, sao hep dale,
« Sao evit heuilla Gwenole,
« Sao evit tec'hel deuz ar môr,
« Sklujou kear Is a zo digor ! »

Hag ar Roue koz trubullet,
E mez e vele zo zaillet,
— « Din-me, din-me, va marc'h prima
« Siouas peurgollet ar ger-ma !... »

Ha war e varc'h e ber amzer
E kerz da heul e vignon ker,
Ha war o lerc'h, enn eur iudal,
E klevont ar môr o ruial.

Neuze ar brinsez dirollei,
He amourouz gant-hi kollet,
Dre gear Is, a glei hag a zeo,
A rede dispaket e bleo.

Pa glevas daou lamp ar c'hezek
Araog ar môr e tiredek,
Dre al luc'het gant nec'hamant,
Hanveaz he zad hag ar zant.

— « Va zad ! va zad ! mar em c'harit,
« War o marc'h skan va c'homerit »
Hag, he respont, an tad tener
A zo e verc'h war ann tailler.

Kerkent ar môr a vuanna,
Ha Gwenole en eur grena,
A gri : « Gralon, tñ ann diaoul-ze
« Diwar dailler da hinkane !... »

Koulskoude c'hoas leun a ankres,
Ann tad a zalc'h ar bec'herez,
Mey ar zant a ra zin ar groas
Hag a stok outi pen he vaz.

Kerkent, mestres an droug speret
A ruil er môr bras fuloret,
Hag e kleo tost ar Roue koz
Eur c'hoarzin skilt e kreiz ann noz.

Mes, rented skanvoc'h eb dale
E sail prim da c'heul Gwenole,
Hag e varc'h, gleb e beder c'har
A lamp deus ar mor en douar.

Breman, ed e Mari-Morgan,
Ahès, deuz skeud al loar a gân,
A gân hag en eur vouse'hoarzin,
A grib er môr e bleo bezin.

VI

Da zao heol ar zant ha Gralon,
A bigne war lein Mene-Hôm,
P'hini, he dreit ebars enn trez,
Zao e ben war Douarnenez.

Ac'hane Roue Breiz-Izel,
War e lerc'h a dolaz eur zel ;
Mez, el lec'h Is, gant he deg dor,
Ne velas mui nemet ar môr.

— « Eur gear em boa deus ar gaëra,
« Ha setu hi et da netra !... »
Hag e galon oll a fraillas,
Hag he zaoulagad a welas.

— Gralon, Gralon, me Gwelone,
— Gralon, d'an daoulin ganen me,
Ha Gralon dindan e c'hlaç'har,
A goë d'ann daoulin d'ann douar.

Hag eno, dispak e vleao gwenn,
Hag e dall pleget er boultren
E lavare c'hoas ar Roue :
— Ra vo gret bolonte Doue !...

Pa zavas diwar he zaoulin,
Dindan tñ-flamm heol ar mintin,
A velas, a dreuz he zaélou
E lugerni Ru-Men-Goulou.

Wâr ar men-ze, hon tadou koz,
A skuill e goad d'eun Doue foz,
Hag ar Roue, e ber amze,
A lavaraz d'he vignon ker :

— « Du-hont, e memor a gear Is,
« Me zavo d'ar feiz eun Ilis,
Rag evit testeni d'ann oll
M'he galvo ilis Remengol (1).

« Rag war dolen ru Deutatès
« Me lakañ da ren ar Werc'hez,
« Ha beb bloas. enn enor d'ar groas,
« E rin ober eur pardon braz.

« Eno, ann oll dud afflijet,
« A gavo d'ho foanniou remed,
« A silvidiger d'ho ene,
« Dre c'hraz Mari gwir vamm Doue.

« Pa vo ann Doueou maro,
« Ha koët meur a goat dero,
« Eun de, deuz ar pevar avel,
« E teuo d'hi pobl Breiz-Izel.

Neuze ma ve sogj a Gralon,
E vo lavaret a galon :
— « Brasa burzudou a zo bet
« Ebars enn amzer dremenet !...

fou, da lavaret Men-Ru-ar-Goulou, aba-
sakret da c'houlou de, enoret evel eun
Ar Roue Gralon, goude beza diskaret
da Vam ar Gwir-Doue chenchas hano
nengol, da lavaret e Remed-Oll deus a
Varia-Remed-Oll. Notre-Dame de tout
emdez eno ar Verc'hez : abaoue amzer

gant hon Tad santel ar Pab dan oll
on, Patronez Breiz-Izel. Dre eur skrit

Apostolik roet e Rom, en ilis sant Per, kement beleg a lavar an ofern war an aoter-
vras an Itron-Varia-Remengol, a denn a boanniou ar purgator eun en p'hini a da
raktal d'ar barados.

An dregont a vis maë 1858, an Itron-Varia-Remengol, a zo bet kurunet gant eur
gurunen aour ha perles, roet dez-hi gant hon Tad Santel ar Pab Pii Nao.

Remengol a zo bet a viskoas ar gaëra hag ar santella ilis a Vreiz-Izel ; enori a rer
enn-hi darn euz ar groaz hag ar gurunen spenn J. Ch. darn eus ar relegou ar
Werc'hez, Santez Anna, Sant Joseph, ana Ebestel, ann Doctoret eus ann ilis, Sant
Breiz-Izel ha relegou ouc'h penn daou vil sant all : hervez an dud koz, peb gwir
Vreton a die, eur vech da viana, beo pe varo, ober pelerinach Remengol.